„נו, און מיינע טעכטער האט איהר ערנעסען?"

* * *

כאטש דער קעניג פערדינאנד פון בולגאריען רעכענט זיך פאר א דעספאטישען הערשער, פונדעסטוועגען איז ער א מענש מיט געוועהנליכע זיטען. קיין זאך האט ער ניט אזוי ליעב ווי צו פערלאזען זיין הויפטשטאדט פון בולגאריען, סאפיא, און אוועקפאהרען קיין ווארנא, זיין זומער פאלאץ וואו ער קען זיך פערנעהמען מיט זאאלאגישע און באטאנישע שטודיען. ער איז א גרויסער זאאלאג און באטאניקער. אין סאפיא האלט ער אויף א זאאלאגישען גארטען אויף זיין אייגענעם רעכנונג.

ווי אזוי פערדינאנד איז געקומען צו זיין טראהן, לייענט זיך עס ווי א ראמאן. ער איז געווען א פראסטער ליוטענאנט אין דער עסטרייכישער ארמעע, ווען די נאציאנאלע בולגארישע אסעמבלי האט איהם ערוועהלט אלס זייער הערשער.

פיעלע פערזוכען זיינען געמאכט געווארען צו טויטען פערדינאנד'ען, אבער אהן ערפאלג. פערדינאנד'ען גיט מען קרעדיט פאר זיין ארבייט וואס ער האט איינגעפיהרט ריכטיגע שולען, א נעץ פון אייזענבאהנען, פיעלע שאסעען און קאנאלען. ער האט דערהויבען די בולגארישע ארמעע צו דעם מצב ווי זי געפינט זיך יעצט.

* * *

אזוי ווי דער הערשער אין מאנטענעגרא, אזוי איז אויך קעניג פעטער פון סערביען א געניטער, פראקטישער סאלדאט. ער האט שוין מלחמה געהאלטען מיט די דייטשען בעת דער פראנצויזיש דייטשער קריעג. שוין ניין יאהר אז ער הערשט איבער סערביען און — זאגען מיט זיינע אייגענע ווערטער — איז דאס געווען ניין יאהר פון ארבייט, זארג און שרעק פאר דעם טויט, ווייל עס איז א בעוואוסטער פאקט אז קעניג פעטער איז נור א ווערקצייג אין די הענט פון דער פארטיי, וועלכע האט אין 1903טען יאהר ערמארדעט דעם קעניג און קעניגין פון סערביען.

* * *

דער גרויסער אלטער מאן, קיאמיל פאשא, איז געווען דריי מאל גרענד וויזיר, יעצט איז ער פרעזידענט פון טערקישען קאנאל. ער רעכענט זיך אלס איינער פון ענגלאנדס בעסטע פריינד.

* * *

קעניג פערדינאנד איז צוויי מאל געווען פערהייראטה. דאס ערשטע מאל האט ער חתונה געהאט מיט מערי לואיז אין 1890, דאס צווייטע מאל צו דער פרינצעסין עלינאר. די צווייטע חתונה זיינע איז געווען ראמאנטיש. עס ווערט דערצעהלט אז ער האט געליעבט פרינצעסין עלינאר, ווען ער איז געווען נאך גאנץ יונג, אבער חתונה געהאט האט ער פאר א צווייטער, זי איז געבליבען אונפערהייראטה. ווען פערדינאנד איז געבליבען אן אלמן, האבען זיי זיך בעגעגענט און האבען חתונה געהאט. ביידע זיינען דאמאלסט אלט געווען צו פופציג יאהר.

* * *

איידער קעניג פעטער איז געווארען הערשער פון סערביען, האט ער געוואהנט אין פאריז אין א פלעט פאר וועלכען ער האט געצאהלט 30 פונט א יאהר. ער האט זיך דאמאלסט גערעכענט אלס ספארט און פרייז פייטער.

דער סערבישער קעניג האט נור דריי קינדער, צוויי זיהן מיט איין טאכטער. דער עלטערער זוהן פרינץ דזשארדזש איז בעקאנט אין יוראפ מיט זיינע משוגעת'ן. די טאכטער זיינע האט חתונה געהאט מיט א רוסישען פרינץ לעצטען יאהר.

* * *

„מיין קראפט ליעגט אין דער ליעבע צו מיין פאלק" — אזוי האט זיך אויסגעדריקט קעניג דזשארדזש פון גריכענלאנד, ווען ער איז גערופען געווארען צום טראהן. יעדער האט זיך דאמאלסט אויסגעלאכט פון איהם. נור ווי עס ווייזט אויס, האט ער דאך עפעס יא אויפגעטהאן.

* * *

מרדכי דאנציס.

א בלאָנדזשענדער ניגון.

מיינע פריינד ב. י. און ראזע גאלדשטיין — א מתנה.

(1טע פארטזעצונג.)

— וואס זשע טהוסטו עפיס? ווארום ענטפערסטו ניט? — האט איהם די מומע זעלדע איבערגעפרעגט.

אין איהם, האט עפיס מיט אמאל אויפגעוואכט, אזוינס וואס בעגלייט איהם אומעדום, וואהין ער קומט, פאר דעם גאנצען יאהר פון זיין הונגער-לעבען. איהם האט נור געוואונדערט וואס אט דאס „אזוינס", האט איהם אזוי שנעל פערלאזט, איז ער שוין אזוי שוואך? האט ער זיך שוין אויף אזוי פיעל פערלארען? זאל דער הונגער און די אלע ליידען זיינע, וואס האבען זיך פאר דער לעצטער צייט אזוי פערשטארקט און פערשארפט — האבען צובראכען אין איהם דאס שטאלצע, און אונבעזיעגבארע וואס האט איהם פליגעל געגעבען, און זיין קאפ הויך געהאלטען?

ניין, ער איז ווידער געווארען וואכענד, פערזיכטיג ווי מ'וואלט איהם א אונערווארטעטען קלאפ געוואלט דערלאנגען, די אויגען האבען זיך ברייט פאנאנדערגעעפענט, און די מומע זעלדעס אנגעשטעלטע בליקען, האבען זיך אנגעשטויסען אין זיינע זיכערע און שטאלצע.

— וואס איך מאך? — האט ער נאכלעסיג רוהיג, איבערגעפרעגט — איך מאך א לעבען... א פיין לעבען... פערדין געלד... געזונד...

— אזוי? זעהר פיין... זעהר פיין...

די ארויסגאנגס טהיר, האט זיך האסטיג געעפנט, און אין צימער זיינען אריין פון גאס, מיט א לוסטיגען „גוטען אבענד, מאמע" — צוויי יונגע מיידלאך, אין לייכט־ברוינע מאנטלען, און פריהלינגס היטעלאך אויף די קונציג־פריזירטע, שעהן־פערקאמטע קעפלאך.

דאס פריהלינגס-ווינטעל האט נאר וואס פריינגעיאגט די מיידעלשע בלוט איבער די בויגיגע ווארעמע לייבער, די אויגען האבען יונג און פריילייך געלייכטען און דערצעהלט פון פריהלינג'ס-חלומות וואס טראגען זיך יעצט אום אין נאכטיגען אויר, פון מיריאדען הימעל ליכטלעך וואס ברענען הייליג און פרום.

גאדין, האט זיך אנגעפאנגען דרעהן אויף'ן שטוהל, די האנד האט זיך ווי פון זיך געהויבען צום שניפס, צום אויפגעקנעפעלטען ראק, צום צושויבערטען קאפ אין וועלכען זי איז ענדליך פערבליבען, דרעהענדיג דארט מיט צוויי פינגער אין עקשנות'דיגען לאק גלאט אזוי אין דער וועלט אריין...

לינא און סאניא זיינען געשטאנען א ווייל, אקוק געטהאן אויף איהם, און ניט זאגענדיג איהם קיין ווארט, אוועק אין צווייטען צימער.

ער איז ווידער געבליבען אליין מיט דער מומע זעלדע, וואס האט איהם יעצט עפיס מאדנע בעטראכט מיט איהרע קליינע, מיט פעטס-פערשוואומענע אויגעלעך.

— וואס זשע איז דיין טהועכץ? ביי וואס ארבייטסטו? — האט די מוהמע זעלדע איבערגעריסען דאס שווייגען.

גאדין האט דערפיהלט ווי אימיצער יאגט אן א קעלט איבער זיינע בייגער: דער ווייכער זיין פון סאמעט-שטוהל האט ווי אנגגליהטעס אייזען געבריהט, דאס ליכט האט געשניטען די אויגען, און דאס ברומען פון דער קאך האט ווי הונדערטער פויקען געבאראבאנעט אין די אויערען.

איהם האט שוין באנג געטהאן וואס ער איז דא; צו וואס פאר א טייוועל איז ער געקומען אהער? ווער דארף איהם דא? און וועמען דארף ער דא? און מאדנע איז איהם געווארען צו טרעפען זיך אין דעם גרויסען, רייכען צימער, צווישען די בילדער און שווערע בעגאלדעטע ראמען, צווישען שטרענגען, געשניצטען מעבעל. ווי קומט ער אהער? און מאדנע איז איהם אויך געווען צו זעהן אט די קורצע, דיקע אידענע מיט די בלישצענדע רינגען אין די גרויסע, פליישיגע אויערען, הערען פון איהר: ו-ו-א-ס א-י-ז ד-י-י-ן ט-ה-ו-ע-כ-ץ?

— איך ארבייט אין א צייטונג... קריג שעהן געהאלט... יא, שעהן געהאלט!.. — האט אימיצער פאר איהם געענטפערט דער מומע זעלדע'ן פרעהליך און זיכער...

— נו, וואס דען... אז מ'וויל נור זיין א לייט... ניט קיין לעדיג געהער... געפינט מען שוין ארבייט..

* * *

אימיצענס פינגער זיינען אין א צווייטען צימער שנעל, שנעל דורכגעלאפען איבער פיאנא קלאווישען.

דא-לא-מי-פא! — האבען די טענער פרעהליך געענטפערט.

גאדין האט זיך צוגעהערט, עפעס ערווארטעט.

Come to me when sun set on the hills...

האט לאנגזאם א פערבענקטע קאנטראלטא זיך צוגאסען אונטער א שטילען פיאנא אקאמפאנימענט.

דאס האט געזונגען לינא, דער מומע זעלדע'ס עלטערע טאכטער. גאדין האט געוואוסט אז זי טרעט מאנכעס מאל אויף אין קאנצערטען. די יונגערע סאניא האט איהר אויף דער פיאנא בעגלייט.

לינא'ס שטימע האט זיך ווי א פויגעל דורך די האלב אפענע פענסטער ארויסגעריסען און אין צימער וואו גאדין מיט דער מומע זעלדע'ן זיינען געווען, זיך אריינגעטראגען.

די פערבענקטע קאנטראלטא האט זיך מיט דער פריהלינג בענקעניש בעגעגענט, מיט דעם נאכט טרויער זיך געטראפען און מיט דעם ווינטעל וואס האט אין פענסטער געוועהט. די פארהאנגלעך האבען ווי ווייסע פליגעל געציטערט און לאנגזאם ווי דורך אונזיכטבארע שפאלטען אין גאדין'ס הארץ געדרונגען, איבער גאדין'ס נשמה זיך צוגאסען.

די מומע זעלדע מיט איהרע פעט גלאנציגע אויגלעך, מיט איהר ו-ו-א-ס ז-ש-ע א-י-ז ד-י-י-ן ט-ה-ו-ע-כ-ץ? זיינען ערגעץ אין אן אויפגעהענדען נעבעל צורונען. דאס גרויסע עס צימער איז דורך אימיצענס כישוף שטעקעלע אין א קליין, היימליך חדר'ל פערוואנדעלט, אויף א קליינעם, הילעכדיגען טישעל מיט ביכער אנגעלעגט, ברענט א לאמפ אונטער א גרינעם אבאזשור, היימליכע שאטענס פויזען אום אויף די ווענט. לינא, די פול. ברוסטינע, ליכטיג הארינע, ליכטיג אויגינע, מיט די גרויסליכע ווייס בלישצענדע ציין אונטער די זאפטיג רויטע ליפען, טרעלט אויס מיט איהר בענקענדער, רופענדער, רעגענדער קאנטראלטא:

„ליובליו יאַ טיעביאַ, אָ, לונאַיאַ נאָטש!"

(פארטזעצונג פאלגט).

יעקב קירשענבוים.

די אונטערוועלט.

פילאדעלפיא, רופט מען דאס שלאף־צימער פון נויארק. אין פילאדעלפיא קאכט ניט אזוי דאס לעבען, ווי אין נויארק, און פלעגט אימער זיין דער אמת'ער צענטער, פון דער אונטערוועלט;

אין די אלטע גוטע צייטען ווען נויארק איז געווען פריי — און אפען, ווען פראסטיטוציאן און איהרע בעשיצער, זענען געווען די בעלי-בתים פון „עללען סטריט", (א גאס וואס האט בעלאנגט צו קאדעטען און געמבלער), דאמאלס איז פילאדעלפיא געווען דאס ליעבלינג שטעדטיל פון דער אונטער וועלט. האט א קאדעט געוואלט פערשאפען זיין געליעבטער פערגעניגען, איז ער מיט איהר געפאהרען קיין פילאדעלפיא, דארט האט ער זי ארומגעפיהרט אין די פערשידענע קאפע-הייזער, וואו מען האט איהם אבגעגעבען גרויס כ ב ו ד, און די געפאלענע האט בולט געזעהן ווי איהר „בעשיצער", ווי איהר „ליעבהאבער" ווערט געעהרט; די געפאלענע און אונגליקליכע, האט ניט פערשטאנען, אז דאס איז צו ארדער כדי צו ערוועקען אין איהר חשק און רעספעקט צו איהר שענדער.

דאס איז אבער ניט דער עיקר, דארט פלעגט מען חתונה האבען, איז אמאל א געפאלענע „פרעך" געווארען, און געפאדערט פון איהר ליעב האבער א געזעצליכע הייראטה, דאן האבען שוין די קאדעטען אין פילאדעלפיא געהאט א קארט, וואו מען פלעגט חתונה האבען.

לאכט ניט! דאס איז ניט קיין אויסגעקלערטע געשיכטע. די קאדעטען, האבען ווירקליך אבגעדונגען א זעהר שעהן הויז. אין „פלאר" האבען זיי פערוואנדעלט, אין א קארט רום, און אום צו פערזיכערען א מיידעל, פלעגט איהר אויסנוצער אויסשרייען; „וואס דו גלויבסט מיר ניט? קום וועלען מיר פאהרען קיין פילאדעלפיא, און דארט וועל איך הייראטהען מיט דיר געזעצליך", אין אין דיזען קארט, האט מען אויף אזא אופן חתונה געמאכט הונדערטע פרויען.

די „פייק" קארט, איז געווען וואונדערבאר איינגעריכטעט מיט אלע פישטשעווקעס. צוויי פאליס-לייטע זיינען געשטאנען ביים טהיר, דער ריכטער איז געזעסען פון אויבען אן, און די וואס זענען אריין אין דיזען „קארט", האבען געמוזט בלייבען אויסער זיך פאר איבעראשונג, דען דאס געריכט הויז איז געווען זעהר רייך איינגעפיקסט. דאס געריכט הויז האט געדיענט פאר אלערליי סארט פערברעכענס פון דער אונטערוועלט. און די אמת'ע פאליס אדער קארטס האבען דערפון נארניט געוואוסט.

די אונטער וועלט אין פילאדעלפיא, האט זיך ניט אבגעשראקען פאר קיין טהאט. ווייל וואס קען נאך זיין מעהר געוואגטער ווי צו מאכען א געריכט הויז? דאך האבען זיי עס געטהאן אהן מורא.

צווישען די קאדעטען אין אלגעמיין, געפינט איהר גאנץ קלוגע, און געבילדעטע מענשען, און זיי ווערען געוועהנליך די „גייסטיגע" פיהרער פון דער אונטער וועלט, זיי מאכען פערשיעדענע פלענער, זיי גיבען „ארדערס" און זיי ווערען בעטראכט אלס די באמעס פון דער אונטערוועלט; פילאדעלפיא די שטילע שטאדט, איז תמיד געווען דער טאן געבער פון אלע סארט פערברעכענס. האט מען אין נויארק בערויבט אדער איינגעבראכען וואו, האט מען די ווארע פערקויפט אין פילאדעלפיא, דארט איז געווען די נעסט פון אלע איינברעכער, ווייל אין פילאדעלפיא זענען עס תמיד געווען די גייסטיגע פיהרער, וואס פלעגען שוין בעזארגען די גע'גנב'עטע סחורה, און אימער איז „עללען סטריט", פון נויארק געשטאנען אין דירעקטער פערבינדונג מיט פילאדעלפיא; האט מען אין פילאדעלפיא בעדארפט מאכען אנארגרויסען „דזשאב" זענען די נויארקער גענגסטערס, ארויס געפאהרען אהין. אזוי זענען די חברה פון דער אונטערוועלט געשטאנען אין ברידערליכער פערבינדונג.

נ י י ע ס.

טערקישע אידען אין גרויס נויט.

די אליאנץ איזראעליט אוניווערזאל (חברה כל ישראל חברים) האט ארויסגעלאזט אן אויפרוף פאר הילפע פאר די טערקישע אידען וואס זיינען פעראונגליקט געווארען דורך דער באלקאנישער מלחמה. דער אפיעל לויטעט:

„פיעלע טויזענדע פון אונזערע ברידער האבען פערלארען זייער לעבען אין די הריגות און חורבנות פון דער באלקאנישער מלחמה. פיעלע פון די וואס זיינען געבליבען לעבען זיינען יעצט היימלאז, אין דער גרעסטער נויט און פאלען פון דער כאלערא.

„אין אזא שרעקליכען אונגליק, קוקען אויס די ליידענדע אויף דער אליאנץ איזראעליט, וועלכע האט זיי געהאלפען זייט איבער פופציג יאהר. די אליאנץ האט שוין געשיקט הונדערט טויזענד פראנק.

„אין נאמען פון די ליידענדע מאכען מיר דיזען ערנסטען אפיעל צו אייער וואהלטהעטיגקייט און מיר בעטען א שנעלען אפרוף".

נדבות פאר די אונגליקליכע זאלען געשיקט ווערען צום אפיס פון נויארקער בראנטש פון דער אליאנץ, 150 נעססאן סטריט, נויארק סיטי.

חכם באשי אפעלירט אויך.

דער חכם באשי פון טערקיי, ר' חיים נחום, האט ארויסגעשיקט א הערצרייסענדען אפיעל צו די אידען פון אלע לענדער אז זיי זאלען קומען צו הילף זייערע טערקישע ברידער וועלכע לעבען יעצט דורך א ריכטיגען חורבן.

דער חכם באשי זאגט אז קיין איד אין דער גאנצער וועלט טאר ניט בלייבען גלייכגילטיג צו דיזען גרויסען אידישען חורבן אין טערקיי און די אידען פון אלע לענדער מוזען באלד קומען צו הילף, יעדער וויפיעל ער קען בייששטייערען צו העלפען די אונגליקליכע.

אויף אן אנדער פיידזש אין דיזען נומער לענט מר. אב. זוססמאן פאר מען זאל שיקען צו דער אליאנץ די הונדערט דאל. וואס זיינען דא געזאמעלט געווארען פאר די מאראקער אידען.

אידישע פארמערס קאנווענשאן.

אין נויארק איז אבגעהאלטען געווארען די 4טע יעהרליכע קאנווענשאן פון די אידישע פארמערס. 70 דעלעגאטען, פערטרעטענדיג 50 ארגאניזאציאנען מיט א מעמבערשיפ פון 6 טויזענד אידישע ערד איינענטהימער אין פערשידענע טהיילען פון די סטייטס און קענעדא זיינען אנוועזענד געווען. צווישען די דעלעגאטען איז אויך געווען א פרוי, מרס. ראוז בלעין, א פארמערין פון קאמערסוויל, פא.

איינע פון די וויכטיגסטע פראגען וואס זיינען פערהאנדעלט געווארען אויף דער קאנווענשאן איז — לייכטער קרעדיט. די 8 קאאפעראטיווע קרעדיט יוניאנס וואס די פארמערס האבען לעצטען יאהר געגרינדעט זיינען ניט גענוג. מען וועט פעראינטערעסירען די וואשינגטאנער רעגיערונג אין דער שאפונג פון קרעדיט בענק וואס זאלען אויסלייזען די פארמערס געלד אויף לייכטע אבצאהלונגען, אום זיי זאלען קענען פערגרעסערן די נחלות, מאדערניזירען זיי און בעארבייטען לויט וויסענשאפטליכע מעטהאדען.

וויכטיגע קאנווענשאן פון ארבייטער פון גרייט בריטאניען.

ביי דער קאנפערענץ פון דער לייבאר פארטיי וואס וועט שטאטפינדען אין לאנדאן קומענדען יאנואר, וועט פארגעשלאגען ווערען אז אלע ארבייטער פארטייען פון דער בריטאנישער אימפעריע זאלען בעטראכטען די פאליסי פון די ארבייטער בנוגע פערשיעדענע אימפעריעלע אנגעלעגענהייטען אין בעצוג צו אויסלענדישע מדינות און די סאציאליסטישע בעוועגונג אין אלגעמיין.